

Posudek o diplomové práci Karla Chlouby „První proměna frankfurtské školy“

Johann P. Arnason

Autor si vybral významné téma. První proměna frankfurtské školy, tj. přechod od původního výzkumného projektu Horkheimera a jeho spolupracovníků k *Dialektice osvícenství*, je dnes jednak předmětem sporu: mezi přívrženci kritické teorie jsou jak takoví, kteří by rádi navázali na původní, kvazi-marxistický program, tak i ti, kteří preferují kritiku civilizace ve stylu *Dialektiky osvícenství*. A za druhé představují kontrasty mezi těmi dvěma staršími verzemi kritické teorie alternativy, které se nedávne i soudobé interpretace (Habermas, Honneth) snaží překonat.

Práce je dobře napsána, svědčí o znalosti primárních a sekundárních zdrojů, a o adekvátním pochopení problematiky. Nese však jisté stopy toho, že byla sepsána na poslední chvíli. S tím zřejmě souvisí jisté potíže s jednou klíčovou otázkou o první proměně. Dnes se celkem nepochybuje o tom, že hlavním autorem *Dialektiky osvícenství* je Adorno, i když Horkheimer chtěl vystupovat jako hlavní autor, a proto bylo jeho jméno uvedeno jako první. Autor práce je si toho vědom, jak vyplývá z formulace na str. 39, kde se konstatuje, že Adorno byl „hlavním zdrojem“ myšlení dokumentovaného v *Dialektice osvícenství* (otázka ovšem je, zda to myšlení se dá označit za konstruktivní – tomu by se Adorno asi bránil). To však není slučitelné se silným důrazem na Horkheimera na začátku práce, kde se píše, že práce „zkoumá Horkheimerův program skrze Horkheimerův vlastní vývoj“ (str.4), ani s charakterizací Horkheimera jako hlavního strůjce první proměny (str. 54). Lze pochybovat i o tom, že Horkheimer dospěl vlastním vývojem ke stejné pozici jako Adorno (str. 39); jak sám autor ukazuje, nemají Horkheimerovy poválečné práce stejnou úroveň, ani přesně stejnou orientaci jako *Dialektika osvícenství*. Vzhledem k Adornově klíčové úloze by bylo stálo za úvahu nevěnovat celou kapitolu 3 str. 29-38, o přechodném období výhradně Horkheimerovi. Vypadá to, že autor neměl čas vyvodit všechny závěry z uznání Adorna jako hlavního autora stěžejního díla první proměny.

Ještě pár drobností. „B. Walter“ (str. 4) má asi být Walter Benjamin, jinde vícekrát uvedený pod plným a správným jménem. Není ni jasné, kdo je „mecenáš z řad utlačovaných“ (str. 62; podotýkám, že jsem závěr před odevzdáním práce neviděl) - snad F. Weil, ale dá se tam o útlaku mluvit? Jistá faktická diskriminace židů sice existovala, ale když se někdo uplatní tak, jako rodina Weilova (a Horkheimerova), nepatří už k utlačovaným.

Co se známky týče, dovedu si představit jedničku nebo dvojku, a přikláním se spíše k první alternativě; ale nechám konečné rozhodnutí na komisi, a je teba také přihlédnout k diskusi u obhajoby.